

bez ičije pomoći može podnositi; međutim, može li ona opravdati takvu ispoved pred uspomenom na pokojnika? U izvesnom smislu, ona će patiti i ako nekome poveri svoju tajnu, jer je celokupni njen život takođe u to upleten. Ali nju ne brine to, jer radi se samo o njenom ocu. Tako posmatran, sukob je, dakle, određen saosećanjem. Antigonin život, do juče miran i tih, postaje sada — stalno u sebi samome, razume se — potresen i strastan; njeni odgovori zadobijaju sada patetični prizvuk. Ona se bori sa samom sobom; htela je da svojoj tajni žrtvuje život, a evo gde se na žrtvu traži njena ljubav. Ona pobeđuje, hoću reći, tajna pobeđuje, a ona gubi. Sada dolazi drugi sukob, jer da bi tragični sukob bio odista dubok, sukobljene sile moraju biti iste prirode. Sukob koji smo dovde analizirali nema tu osobinu; to je, u stvari, sukob između njene ljubavi prema ocu i njene ljubavi prema samoj sebi, i sastoji se u tome da se sazna nije li preterano njeno žrtvovanje ljubavi prema samoj sebi. Druga sila u sukobu jeste ljubav prema drugome, koja proizilazi iz naklonosti. Ovaj, znajući da je voljen, odvažno se upušta u napad. Devojčina uzdržanost ga, naravno, čudi; on uviđa da tu mora da postoje neke sasvim posebne teškoće, ali za njega one nisu nesavladive. On postavlja sebi kao jedini zadatak da je uveri u svoju duboku ljubav; čak bi i njegov život, veli, došao u pitanje, ako bi se morao odreći Antigonine ljubavi. Konačno njegova strast postaje pretvornom, toliko ju je taj otpor učinio dovitljivom. Svakom ljubavnom izjavom on povećava Antigonin bol; svakim svojim postupkom on sve dublje zariva strelu bola u njeno srce. Koristi sva sredstva da je gane. Kao i svi, on zna koliko joj je draga uspomena na oca. Sreće je na Edipovom grobu, kuda je pošla da bi svome jađu dala oduška i predala se čežnji za ocem, čežnji pomešanoj s bolom, jer ne zna kakav će biti taj susret, ni da li mu je bila poznata krivica ili ne. On je iznenađuje i zaklinje ljubavlju kojom okružuje spomen na svoga oca; primećuje da je to na nju ostavilo ogroman utisak, nastavlja, sve nade polaže u to sredstvo, a ne zna da time zapravo ide protiv samog sebe.

Interes, dakle, počiva na sredstvu da joj iščupa tajnu. Bilo bi izlišno učiniti je privremeno ludom da bi odala tajnu. Sukobljene sile su u takvoj ravnoteži da radnja postaje nemoćna za tragičnu jedinku. Ljubav, naklonost zbog koje pati za onim koga voli, povećavaju Antigonin bol. Samo u smrti ona može naći mira; tako je njen život posvećen tuzi i ona je, da tako kažemo, postavila granice, digla branu nesreći koju bi zla kob možda prenela sledećem naraštaju. Dubinu svoje ljubavi ona može da prizna tek na samrtnom času: ona može da pripada voljenom tek u trenutku kada prestane da mu pripada. Kada je Epaminonda bio ranjen u bici kod Mantineje, ostavio je strelu u rani sve dok nije saznao za pobedu, jer znao je da će umreti čim je izvadi. Naša Antigonina isto tako čuva tajnu u svome srcu kao nekakvu strelu koju život sve dublje zariva, ne donoseći smrt, jer ona će živeti samo dotle dok strela stoji u njenom srcu, ali umreće čim je izvadi. Njen ljubavnik se mora boriti da bi joj iščupao tajnu, ali time, međutim, on zadaje smrt onoj koju voli. Od čije ruke ona sad pada? Od ruke živog ili od ruke mrtvog? Od ruke mrtvog, u izvesnom smislu, i proročanstvo upućeno Herkulu, da ga neće ubiti živ čovek već mrtvac, pristaje joj utoliko što je uspomena na oca uzrok njene smrti; ali i od ruke živog, u drugom smislu, utoliko što je Antigonina nesrećna ljubav prilika da je ta uspomena ubije.

S francuskog preveo Zoran Stojanović

NAPOMENE:

¹ Iz *Dnevnika*, 9. januara 1838. godine, proizlazi da je Kjerkegor nadahnuće za ovu reč našao kod Lukijana: »Upravo sam tražio izraz da označim kategoriju ljudi za koje bih sa zadovoljstvom pisao, ubeđen da će deliti moje mišljenje: i evo gde kod Lukijana nalazim taj izraz: παρανεκροσ (neko ko je kao ja, mrtav); a želja mi je da objavim jedan spis za παρανεκροσ« (Pap. II A 690). U stvari, Lukijan piše u *Razgovorima mrtvacu* II, 1: δμδνεκροσ. U *Dnevniku* iz sledeće godine, Kjerkegor samom sebi pripisuje jedan epitet iz poslanice Jevrejima (2, 12): νεκρομενσς, »obeležen smrću« (Pap. II A 490). Nije nemoguće da je takođe mislio na mrtvačko društvo koje su osnovali Kleopatra i Mark Antonije (up. Plutarh, *Životi slavni ljudi: Antonije*, gl. 71), čiji su se članovi zaverili da umru zajedno, odakle im i ime δυνασθανσμενσ. Da bi bila gramatički ispravna, Kjerkegorova kovanica bi trebalo da bude napisana ili δμπαρανεκροσ, ili δμπαρανεκροσμενσ.

² Prema Pelagiju, britanskom crkvenom piscu i filozofu iz V veka, protivniku Avgustina, koji je poricao praroditeljski greh i tvrdio da se čovek može spasiti ličnim zalaganjem, bez pomoći božanske milosti (Prim. prev.)

³ Aluzija na grčko shvatanje, naročito izraženo u Sofoklovoj *Antigoni*. (Prim. prev.)

⁴ Radi se, očigledno, o *Symparaneكرونομσ*.

⁵ Kjerkegor ovde pravi igru reči od dve danske imenice, koje imaju isti koren: *Efterladenskab* (nasleđe, pa otuda i posthumno delo) i *Efterladighed* (nehajnost), kao što je nešto ranije zajednički particip prošlosti *efterladt* uzimao čas u smislu »posthumni«, čas u smislu »napušten«. (Primedba francuskog prevodioca.)

⁶ Tj. neposrednosti. (Prim. prev.)

⁷ Na francuskom u tekstu. (Prim. prev.)

⁸ *Jev. po Mateju*, VI, 19—20; *Jev. po Luki*, XII, 33.

⁹ *Jev. po Luki*, I, 34.

Pod prinudnom upravom mozga

Zoran m. Mandić

(Pesma za ličnu upotrebu) ->

I kada govorim
siguran sam:
ležernost je istovetna i
u ćutanju
Razlika je izmišljena u opticaju:
sve razlike zajedno
VREME JE DOBAR ORGANIZATOR
dobra priča
Sve dobro je na jednoj gomili:
na okupu

Moram da mislim i kada saradujem sobom
Mada ničeg naročitog u tom poslu
jer šta je to što ne vidim:
Dem Geistigen sein Leben dem
lebendigen seine Gestalt (H)
Muči me razlika koja je postala idol
(obrazac) i Pitanju
To je podrugljiva mučnina koja se sliva
NIZ MOJE KRAJEVE

I kaplje
(Gde kaplje?)
: DNEVNİK
(divna matematička knjiga/brodski dnevnik)
Knjiga računa: slaganje lepog govora
koji treba da preraste u lepo čitanje
Ali kome to nuditi (i duhOVitu poeziju)
: Zakoni nastaju u rečima
I kroz robijašnice vode dugi hodnici
Ne treba imati (samo) hartiju da se to shvati
Svi koji me slušaju muče me:
JER ONI TO RANIJE NISU ČULI
gde je njihovo iskustvo potrebno za dijalog?
KOJI JE ŠTETAN (i od stiro/pora)
Ne bojim se Drugog Govora
drugih godišta
priređivačke litera(TURA)
obraćanje: čas jeziku — čas smislu
neanonimne nikada neću sresti
u svojoj su neorganizovanosti sa slučajem
TO VEĆ NIJE RAZLIKA

: njihova odela privlače samo znoj
i razlog da u lepom nije baš sve sigurno
(POSTOJI MERA ZAJEDNIČKA SVIMA)
Da čovek sve nije izmislio
možda bih uticajnije pevao o pticama i O ONOME:
da svako od nas ide i stiže tamo gde može
Ne bih se libio ni promašene KRITIKE
ČEMU SADA DRUGI ORGANIZATOR

Onaj što dolazi predodređen je gotovom učenju
azilu i spremljenom jetu

Izjavljujem da protiv želudca ničeg nemam
NI SVOJ NISAM IZVADIO DA GA MAKAR

I pipanje je (možda) razlika

Novi krug
(Svaki krug ima svoj želudac)
Neku vrst skupljača za trošenje

Kazu

: A

Šta

sve nisu rekli

GOVORIM I ŽRTVUJEM IZREKE NEKOM SIMBOLU

Tok svesti je najčistija glupost

Ali: da li se TOKOVI mogu prikaciti kao

NEOBEZBEĐENA MOGUĆNOST svima koji su još

POD PRINUDNOM UPRAVOM MOZGA

Zašto ne naći i drugo

makar i u razmeni

Ovo drugo je najpotrebnije jer smo zbog toga

prisiljeni na sličnost (dok smo otporni)

ZAR NE?